

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Steffen Linvald Store Strandstræde i fortid og nutid

FORORD Det kvarter, hvor De forenede Papirfabrikkers hovedkontor er beliggende, var oprindelig en københavnsk forstad og Store Strandstræde en almindelig landevej. Med Ny-Københavns indlemmelse i byens område under Christian IV forvandlede den imidlertid efterhånden til en »gade«, men skønt den øvrige del af St. Annæ Øster Kvarter, som denne bydel kaldes, i tidens løb og især efter anlægget af Amalienborgkvarteret midt i det 18. årh., udviklede sig i en meget aristokratisk retning, bevarede de gader, der lå mellem Nyhavn og St. Annæ Plads et borgerligt tilsnit, ligesom beboerne gennemgående tilhørte den jævne middelstand. Enkelte undtagelser forekom naturligvis, og der fandtes da også huse bl. a. i Lille- og Store Strandstræde, som både ved deres størrelse og udstyr udmærkede sig fremfor de øvrige. Til disse hørte vinhandlerslægten Waagepetersens tidligere gård, Store Strandstræde 18, der nu ejes af De forenede Papirfabrikker. I år fejrer dette selskab sit 75 års jubilæum, og i den anledning er dette skrift blevet udarbejdet som en hyldest til dets smukke ejendom og dens nærmeste omgivelser. Da Store Strandstræde hverken er blevet berørt af de to store bybrande 1728 og 1795 eller af bombardementet 1807, eksisterede som helhed betragtet dets oprindelige bebyggelse, lige til de store nedrivninger i begyndelsen af dette århundrede ændrede dets karakter. Derfor er det også først i de sidste par generationer, at gadens klientel har forandret sig på grund af de mange forretninger og kontorer, der efterhånden er blevet indrettet både i de nye og i de gamle huse. På den anden side er dette dog ikke ensbetydende med, at dets tid som boligkvarter er talt - tværtimod - i de senere år, hvor lejlighederne i den indre by er blevet meget efterstræbte af folk, der gerne vil bo centralt, vil Store Strandstræde sikkert også - ikke mindst på grund af sin beliggenhed - i denne henseende komme til at opleve en renæssance.

Steffen Linvald

Kort over det oprindelige vejnet uden for den gamle Østerport på nutidens Kongens Nytorv ca. 1660, indtegnet på et kort fra ca. 1695 (Efter Vilh. Lorenzen: Håndtegnede Kort over København 1660-1757 Pl. II). A. Befæstningens beliggenhed inden Ny-Københavns indlemmelse 1629. B. Slotsholmen. C. Amagertorv. D. Kongens Nytorv. E. Nyhavn. F. St. Annæ Plads, hvor Store- og Lille Strandstræde mødes. G. St. Annæ Bro. H. Bredgade. J. Store Kongensgade. K. Rosenborg og Kongens Have. L. Kastellet.

ADSKILLIGE af de store trafikåre, som i vore dage leder færdslen fra det indre København ud til forstæderne, har i virkeligheden deres oprindelse i de veje, som fra de middelalderlige byporte førte ud i oplandet. Dette er blandt andet tilfældet med Store Strandstræde, der fra første færd blot var en almindelig landevej mellem Østerport og kysten ud for toldboden. De store udvidelser af byens område, som fandt sted under Christian IV – de første i henved 450 år – ændrede imidlertid gradvis dens karakter. Som vejnettet omkring byen efter volde-nes fald midt i forrige århundrede udviklede sig i takt med forstædernes bebyggelse, og efter sidste krig med hovedstadens vældige ekspansion, således bevirkede Ny-Københavns indlem-melse 1629, at Store Strandstræde efterhånden bebyggedes med »gode købstedbygninger«.

Ny-København omfatter den del af København, der ligger mellem Gothersgade og Kastellet, idet Østerport til 1647 lå ud for Østergade på Kongens Nytorv. Det kaldes også St. Annæ Øster og Vester Kvarter, »hvilket navn det har fået af St. Annæ Capell, så og af St. Annæ Broe, som her i de ældre tider har stået«, fortæller Nicolai Jonge i sin Københavns Beskrivelse fra 1780'erne, hvori han også meddeler, at det »bestod i de ældre tider af en liden forstad med nogle kroerhuse, lystgårde og hauger, så og den islandske reberbahne og smed-die samt en deel garvergårde etc.«. I middelalderen var stedet nu nok temmelig øde. Ved kysten ud for det nuværende Kunstindustrimuseum lå den bro, som Jonge nævner, og i dens nærhed skal kapellet og det hospital eller gæstehus for fattige, som var knyttet til det, sikkert søges. Dets stifter var en mand ved navn Klaus Jensen Denne, der sandsynligvis af politiske grunde havde siddet fængslet under kong Hans, og som i taknemlighed over sin frigivelse lod det bygge. Få år efter dets opførelse, der var i gang 1516, blev Denne imidlertid tvunget til at forlade landet, da han ikke kunne »kæmpe mod den umilde kong Christierns unåde«, og under Københavns belejring 1523 er hans kapel utvivlsomt blevet ødelagt. Skønt det kun eksisterede i få år, fortaltes det dog siden, at mange i den katolske tid her havde fundet hel-bredelse for deres lidelser, og at der efter dets nedrivning var fundet flere læs krykker, som krøblinge, der var blevet raske, havde kastet fra sig. Skønt intet med sikkerhed kan siges, lyder det ikke helt usandsynligt, at Store Strandstrædes opståen daterer sig fra dette kapels

opførelse, og at det senere vest om det islandske kompagnis reberbane førte ud til den toldbod, som Christian IV 1628 lod bygge omtrent på samme sted som den nuværende.

I slutningen af 1500-tallet har Ny-København sikkert allerede været temmelig bebygget, men det, der især prægede det, var en række velhavende københavneres store lysthaver. Også Christian IV følte sig tiltalt af kvarteret, i hvis vestlige halvdel han erhvervede flere større grunde, på hvilke han i årene 1606-17 opførte det lille lystslot Rosenborg og anlagde Kongens Have. Efter dets indlemmelse gik han i gang med Nyboders opførelse, hvorimod bebyggelsen af Adel-Borgergade-kvarteret først langsomt tog form efter århundredets midte. Omtrent samtidig begyndte Frederik III's dronning, Sophie Amalie, efter at hendes lysthave uden for stadens Vesterport var blevet ødelagt under svenskekrigene, at foretage store opkøb af grunde i den østlige halvdel mellem Bredgade og det islandske kompagnis reberbane, og efter at de var blevet planeret, byggede hun på det nuværende Amalienborgs plads lystslottet, som efter hende kom til at hedde Sophie Amalienborg. Dets prægtige have, der i modsætning til Kongens Have blev kaldt Dronningens Have, strakte sig fra Fredericiagade til St. Annæ Plads og var ofte ligesom selve slottet den prægtige ramme om de strålende fester, som hoffet lod afholde herude i stedet for at benytte det gamle Københavns Slot, der især om sommeren virkede mørkt og skummelt.

Desværre blev Sophie Amalienborgs levetid kun kort. Den 19. april 1689 efter kun seksten års forløb blev det luernes bytte, og henvend 180 kendte københavnerne, som overværede en operaforestilling i et tilstødende træhus, omkom i flammerne. »Der var fast ingen fornem familie eller hus i Kjøbenhavn – hed det – som jo måtte beklage eller begræde sine pårørende og for dem anlægge sorg«.

Få år før dets opførelse var Kongens Nytorv blevet anlagt i 1670 og Nyhavnskanalen udgravet i 1671.

Da dette delvis skete på bekostning af de landeveje, der hidtil havde krydset hinanden uden for stadens middelalderlige Østerport, og af de huse, der indtil da havde ligget på det nyanlagte torv, skiftede hele stedet således karakter, og i den forbindelse betød det kun lidt,

at vejenes fortsættelse gennem Ny-København bevarede i nogenlunde uændret skikkelse. Det gælder ikke alene Store Strandstræde, men i nok så høj grad Lille Strandstræde, Bredgade og Store Kongensgade ligesom den nu helt forsvundne Helsingørsgade, der alle fem har deres rod i de landeveje, som middelalderen igennem førte fra Absalonstaden ud til kysten nord for byen.

Som allerede nævnt vides der imidlertid såre lidt om Ny-Københavns bebyggelse ved dets indlemmelse 1629. Jonges beskrivelse af kvarteret bekræftes af en udtalelse fra 1682, hvor blandt andet de to Strandstræder er omtalt: »Ved Holmen, hvor hans Høje Excellences gård er nu bygt (d. v. s. Charlottenborg) løb samme tid det Lille Strandstræde til den islandske reberbane. Dernæst ligeud for Gammel Østerport var Store Strandstræde og stødte med reberbanen tilsammen, strækkende langs den samme og bestående i adskillige frugthaver med nogle små huse bebyggt...«

Det ældste kort over København fra omkring 1600 giver et indtryk af karakteren af de ejendomme, der på dette tidspunkt lå uden for stadens porte. Mellem frodige haver synes der således at have ligget adskillige mindre huse og smågårde, som alle var bygget af bindingsværk, rimeligvis med lerklinede vægge. At kun de færreste har været egentlige landbrugsejendomme fremgår af, at mange tilhørte velhavende københavnere, som i deres fri stunder trængte til at komme bort fra byens ildelugtende stræder. Om der blandt de lave bindingsværkshuse også har ligget enkelte større grundmurede ejendomme vides ikke, men på v. Wijcks prospekt af byen fra 1611 ses ved siden af sejmagasinet's bygning på Bremerholm et par grundmurede gavle, som rager op over taget på den lange reberbanebygning, der var opført i tilslutning til den. Allards bekendte udsigt over byen fra omkring 1640 viser dog, at endnu på dette tidspunkt var det en ret tilfældig bebyggelse, der fandtes i forstaden mellem Kongens Nytorv og toldboden. Den og det islandske kompagnis reberbane er kystliniens mest iøjnefaldende bygninger. De ses også tydeligt på et kort over den gamle og den ny by i Resens Danske Atlas fra 1675-77, som må være udført før Kongens Nytorvs anlæg, Nyhavns udgravning og Sophie Amalienborgs opførelse. Af dette kort fremgår det des-

Prospekt af København 1611. Til venstre ses Slotsholmen, midt i billedet den gamle by med sine kirker og grundmurede huse, til højre Christian III's lange reberbane og Frederik II's sejmagasin. (Stik efter maleri af v. Wijck).

uden, at de gamle landevejes beliggenhed var helt naturbestemte, og at deres opståen ikke skyldtes en forudlagt plan. Tillige giver det et indtryk af bebyggelsens karakter. Blandt andet ses langs de to Strandstræder en række småhuse, som giver en forestilling om grundenes udnyttelse, selv om de efter den måde, de er tegnet på, kun kan betragtes som »signaturer«.

Ingen af Strandstrædernes oprindelige bygninger er bevaret til vore dage, men det er interessant at se, at ikke blot det tidligere nævnte sejlmagasin, som Frederik II byggede 1579 i forbindelse med den lange reberbane, hans fader, Christian III havde ladet indrette på Holmen, og som der endnu eksisterer en rest af bag Charlottenborg, men også det knapt hundrede år yngre kanonstøberi, Gjethuset kaldet, der 1673 blev opført tværs over den nuværende Tordenskjoldsgade, oprindelig må have haft facade ud til den del af Lille Strandstræde, der forsvandt med anlægget af Kongens Nytorv. At den byggelinie, der har bestemt

Det kgl. Teaters facades beliggenhed ud til dette, således i virkeligheden nedstammer fra den middelalderlige forstadsbebyggelse uden for stadens Østerport, tænker vel ingen på i dag.

Op til sejlmagasinet og reberbanen lå en større lyst- og køkkenhave, som i 1644 skødedes til Christian IV's frille Vibeke Kruse »med lysthuse, biugning, borde og bænke med al anden tilbehør« og efter hendes død 1648 gik i arv til hendes søn Ulrik Christian Gyldenløve, der døde under byens belejring 1658. Grunden blev siden overdraget Christian V's halvbroder, Norges statholder, Ulrik Frederik Gyldenløve, der i 1672-77 uden at vise det samme hensyn til de eksisterende vejbaner, som blev taget ved Gjethusets opførelse, tværs over den daværende Lille Strandstræde byggede det senere til enkesæde for dronning Charlotte Amalie indrettede Charlottenborg. Det hug, der derved opstod i torvet mellem de to bygninger blev godt 100 år senere – i 1779 – på en glimrende måde udfyldt af arkitekten C. F. Harsdorff med dobbelthuset, Kongens Nytorv 3-5, den såkaldte »Harsdorff'ske Gård«.

Ingen bygning angav derimod efter anlægget af Kongens Nytorv Store Strandstrædes tidligere forløb over dette, men den franske billedhugger Abraham César l'Amoureux' berømte rytterstatue af dets skaber, Christian V, der blev rejst 1688, synes at være opstillet på dets gamle stenbro, der efter en kopi af et kort fra omkring 1695 i Ingeniørkorpsets arkiv, hvor det oprindelige vejnet ses i relation til det ny torv, netop må have ligget på dette sted.

Selv om ethvert spor af den ældste bebyggelse i forstaden uden for Østerport forlængst er forsvundet, indskrænker vort kendskab til den sig imidlertid ikke til de oplysninger om den, som kan udtrækkes af kort og prospekter. I jordebøgerne findes et stort og delvis ubearbejdet materiale om grundenes ejere og om arten af de huse, der lå her. Dog kan det i mange tilfælde være vanskeligt at jævnføre de nævnte ejendomme og deres beliggenhed med de nuværende forhold, men så meget er i hvert fald sikkert, at endnu omkring 1620 var det især den velhavende københavnske overklasse, som ejede hus og have herude for at have et sted, hvor de kunne søge hvile og rekreation. Småvåninger og boder, som var en slags rækkehuse i lighed med Nyboder, bestemt til udlejning, forekom på dette tidspunkt kun rent undtagel-

Kort over København i 1659, der indenfor volden viser den gamle by til venstre, Ny-København til højre og Christianshavn nederst. Selv om husene, der er indtegnet langs det oprindelige vejnet i Ny-København kun kan betragtes som »signaturer«, giver de dog et indtryk af den ældste bebyggelse i dette kvarter. (Resens Danske Atlas 1675-77).

sesvis i dette kvarter. Først efter dets indlemmelse 1629 blev de mere almindelige. I 1648 får f.eks. stenhuggeren Jens Andriisen Wulff skøde på en »våning liggendes udi Strandstræde uden dend gammel Østerport her i Kjøbenhavn vesten til Mathies Fiskers og østen til skipper Bendts våninger sammesteds«, og i 1654 bortskøder otte formyndere for Sigfrid Fris efterladte børn »deres salig faders lysthave med 24 lejevåninger uden den gamle Østerport mellem Bredgade og Strandstræde«. Jordebogen fra 1668 omtaler i Store Strandstræde en lang række våninger, der sikkert alle er bygget i spekulationsøjemed til udlejning. Johan Stenkul ejer således 12 våninger, justitsråd Peder Pedersen Lerche 9, dronningen 8 for at nævne nogle af de største grundbesiddere. De blandt beboerne, der selv ejede deres huse, tilhørte næsten alle den københavnske middelstand. En var smed, en tømrer, en anden brændevinsbrænder, en stenhugger og en skipper. De oplysninger om husene og deres beboere, der godt tyve år senere gives i grundtaxten 1689 afviger ikke meget fra jordebogen 1668, når der ses bort fra, at hele vejen fra Østerport ud til »Kongl. Mayst. Toldboed med dets lejevåning« dengang kaldtes Strandstræde, og at adskillige huse i de mellemliggende år er blevet nedrevet, dels som følge af Kongens Nytorvs anlæg, dels på grund af Sophie Amalienborgs opførelse. Nogle velhavende københavnere, deriblandt den tidligere nævnte justitsråd Lerche, står stadig opført som ejer af flere våninger, medens andre af disse enkeltvis også nu tilhørte småkårsfolk som en konstabel, et kancellibud, en snedker, en bager og en tømrer, så det samfundslag, beboerne i overvejende grad repræsenterede, synes heller ikke at have ændret sig i de forløbne år.

Derimod skiftede omgivelserne karakter efter Sophie Amalienborgs brand. Udnyttelsen af det store areal, slottet og dets have havde lagt beslag på, voldte mange kvaler, men her skal kun omtales, at i en betænkning, som Ole Rømer på kongens opfordring udarbejdede 1690, foreslog han at lade udgrave en kanal omkring Amalienborg Have langs Bredgade og St. Annæ Plads, der skulle være 30 alen bred og 5 alen dyb. Hans forslag vandt bifald, og i forbindelse med kanalernes udgravning blev den nuværende St. Annæ Plads tværs over slotshavens vestlige del i 1692 ført igennem til Bredgade.

St. Annæ Plads set fra Bredgade. Garnisons Kirke, der blev bygget 1703-06, har endnu sit oprindelige spir, som ved kirkens restaurering 1886 blev forhøjet af arkitekt Ludvig Knudsen. Kirkegården, der omgav den, blev nedlagt 1851. Akvarel af H.G.F.Holm ca. 1855. (Københavns Bymuseum).

For pladsens videre udvikling fik de ny kanaler også betydning, da deres opfyldning senere hen bestemte dens bredde.

En halv snes år efter deres udgravning opførtes Garnisons Kirke på det lille stykke af Sophie Amalienborgs tidligere have, som var blevet afskåret ved St. Annæ Plads gennemførelse til Bredgade. Det udvidedes med justitsråd Lerches store grund, og under ledelse af generalbygmester W.von Platen opførtes 1703-06 Den Herre Zebaoths Kirke, som den oprindelig kaldtes. At den kom til at ligge på St. Annæ Plads, skyldtes utvivlsomt kongens personlige interesse. Efter Sophie Amalienborgs brand var det tidligere hofkapel i dets sydlige fløj, som var blevet skånet, blevet indrettet til kirke for garnisonen, men viste sig hurtigt at være for lille. I 1697 skænkede Christian V derfor en grund på hjørnet af Dronningens Tværgade og Adelgade til opførelse af en ny kirke, men af økonomiske grunde blev sagen foreløbig henlagt, og da den påny blev taget op, var det i mellemtiden blevet bestemt at flytte den til St. Annæ Plads. At planen fra første færd havde haft Christian V's interesse fremgår af hans beslutning om at skænke »alle de materialier af kaaber, steen, tømmer oc alt andet, hvad navn det oc have kand, som ved kirken på Amalienborg oc dend derpå stødende bygning des afbrydelse deraf både ind oc udvendig kand komme«. Frederik IV, der ved faderens død 1699 besteg tronen, arvede hans interesse for kirkens bygning, idet han ikke blot skænkede den egentlige byggematerialer, men også en stor del af slotskappellets inventar, blandt andet dets altertavle, der var betrukket med forgyldt læder og smykket »med en forgyldt trækrone og højlovlig ihukommelse dronning Sophie Amaliæ navn over«, og prædikestol, der var et malet og forgyldt snitværksarbejde med Frederik III's og dronning Sophie Amalies navnetræk. Mærkeligt må dette prægtige inventar have taget sig ud i sammenligning med døbefonten, der skal have bestået af »et gammelt slagbord« med et tinfad!

At kirken ikke var særlig begejstret for disse donationer fremgår af, at den så hurtigt, det blev muligt, udskiftede dem med nyt.

Heller ikke tårnet er det oprindelige. Ved kirkens restaurering 1886 blev spiret forhøjet af arkitekt Ludvig Knudsen.

Samtidig med kirkens indvielse 1706 blev kirkegården, der omgav den, taget i brug. Den nedlagdes først 1851, og to år efter blev muren, som havde indhegnet den ud til St. Annæ Plads, erstattet af et gitter.

På hjørnet af Store Strandstræde lå et vognskur, som tilhørte kirken, der anvendte det til ligvogne, men allerede en halv snes år efter, at den var taget i brug, klagedes der over, at der om natten på pladsen ved siden af dette »af gemene folk bliver båret og lagt alt deres deromkring samlede urenlighed og skarn, som er en stor skam for kirken, og gaden således lige udi alle mands øjne skal ligge og tilmed kaster en svar foragt på mit hus – skriver klageren, der boede ved siden af – at snart derudi for des årsage ingen vil bo hos mig til leje, ja og mit huses væg og mur deraf bliver forrådnede«. Ingen ville imidlertid vedkende sig pladsen, og da den derfor måtte være »stadsens publique plads«, ansøgte han kongen om, at den måtte blive indhegnet og skarnet ført væk. Politimesteren, der blev rådspurgt, mente dog, at da byen ikke havde for mange offentlige pladser, kunne den ikke undværes som »allarmplads at plante kanoner, rangere batailloner ved store ligbegængelser og deslige publique sager«. Dog kunne den skildvagt – foreslog han – der stod i nærheden ved broen ind til Amalienborg Have »sættes nogle skridt tilbage på pladsen, at forbyde den at vanære«.

Byens store brand den 20.-23. oktober 1728 berørte ikke dette kvarter, hvorimod talrige værdifulde bygningsværker i den gamle by blev luernes bytte. Flammernes rasen i de tættest befolkede kvarterer mellem Vestervold og Gothersgade og mellem Nørrevold og Nybrogade-Gammelstrand omtaler stadschirurg Carl Friederich Reiser i sin »Historiske Beskrivelse over den Mærkværdige og meget fyrgterlige store Ildebrand 1728« på en meget naiv, men alligevel ganske underholdende måde.

Tabet var stort, og Holberg fortæller, at »de, der nylig havde været grundrige folk, og nu vare bragte til bettelstaven, fordømte alt for silde deres gamle overdåd og overflod. De rigdomme vare nu forsvundne, hvis forfængelige billede svævede for sindet, og hvoraf de blot havde erindringen tilbage, som de vare vågnede af en drøm. Man kunde see dem traske i skarnet, der nys havde kjørt i deres prægtige vogne, og dem bede om almisse, der nys gav«.

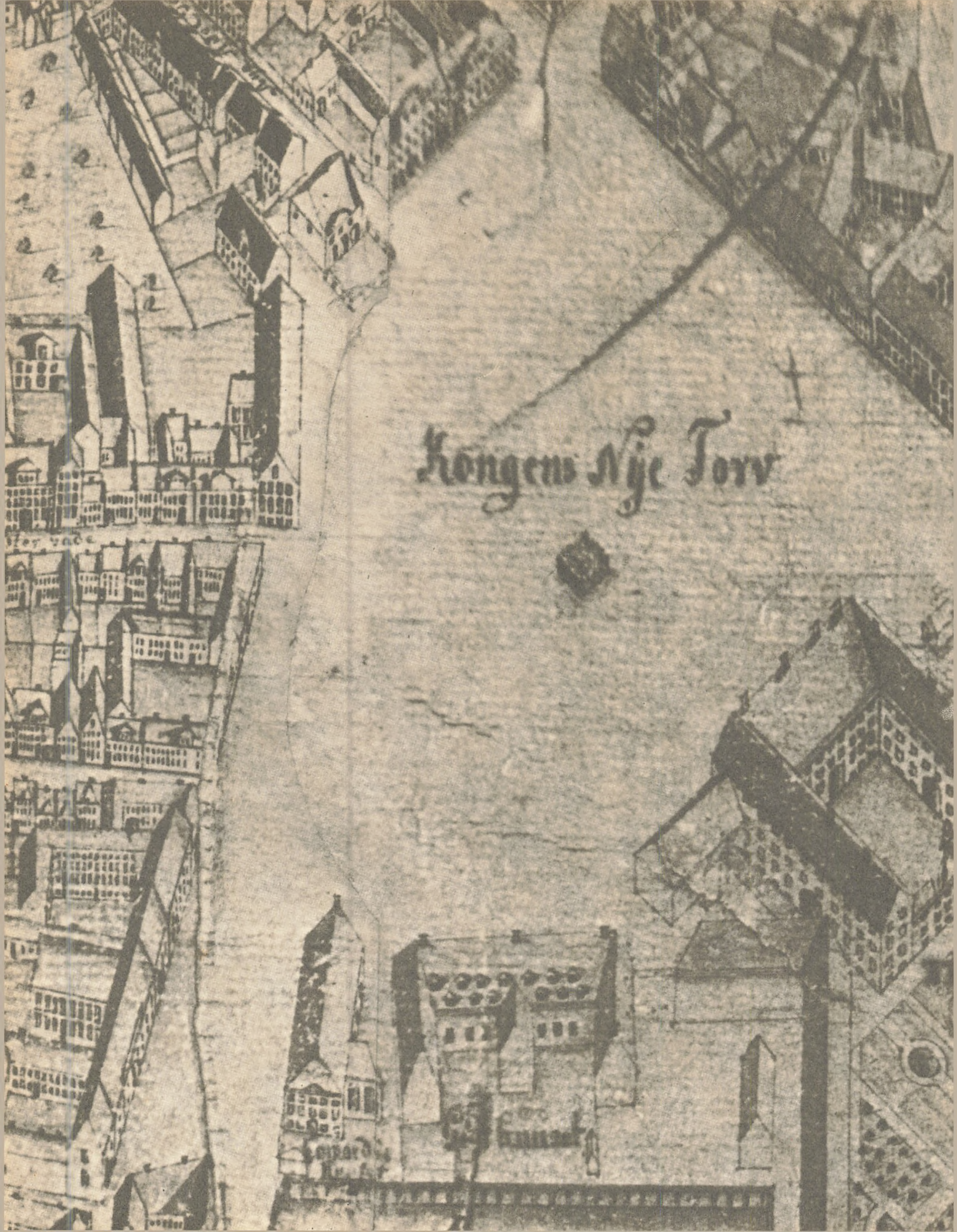
Store Strandstræde omkring 1830, set mod Kongens Nytorv. Ved siden af De forenede Papirfabrikkers nuværende ejendom ligger den oprindelige husrække, deriblandt de to små huse, som efter ombygning og modernisering i vore dage huser »Ilwo« bageriet, og de ejendomme, som minder om de såkaldte »ildebrandshuse«.

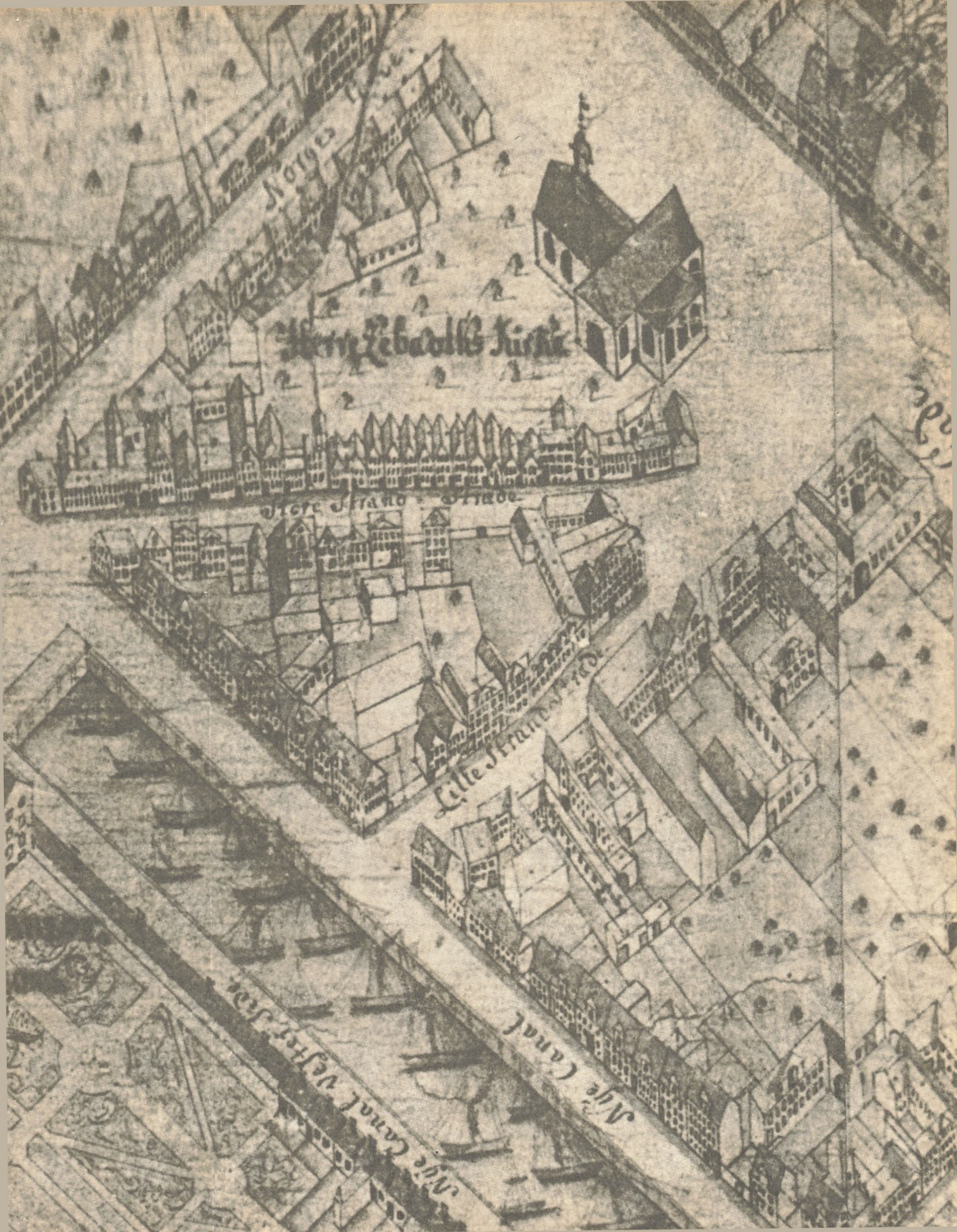
Umiddelbart efter branden blev Sophie Amalienborgs tidligere areal opdelt i en mønsterplads eller excercerplads og en kgl. lysthave, som Frederik IV lod adskille fra hinanden ved en ottekantet pavillon med fire udløberfløje. Samtidig stuedes de brandlidte sammen i de kvarterer, der ikke var blevet luernes bytte. Store Strandstræde undgik heller ikke sin skæbne!

I den fortegnelse over Københavns huse og indvånere efter branden 1728, som Kjøbenhavns Brandforsikring udgav 1906 i 175 året for dets oprettelse, støder man i de af branden skånedede kvarterer gang på gang på folk, som i disse har fundet en midlertidig bopæl. Selv i småkårsfolks ejendomme, som der lå mange af i Store Strandstræde, og hvor der i forvejen var talrige beboere, fandt de husly. I de seks småejendomme, der lå på højre side af gaden langs Garnisons Kirkegård, som deres gårdspladser vendte ud til, boede således ikke mindre end 84. Selv om det kun for et par enkelte beboeres vedkommende udtrykkelig siges, at de »tilforn« har boet et andet sted, som er »afbrent«, er det næppe for dristigt at antage, at blandt de henved 30, der benævnes »logerende«, må der have været adskillige, som branden havde fordrevet fra deres hidtidige logis. Det samme synes at være tilfældet med de øvrige ejendomme, og en gennemlæsning af listen over de logerende giver et indtryk af, hvorledes branden har revet flere af dem op med rode, og at de i virkeligheden ikke rigtig ved, hvad de nu skal gribe til, men foreløbig vil se tiden an. Det gælder således sikkert en mand ved navn Johan Georg Krag, der »ernærer sig af, hvad hand af ilden har bierget« og en brændevinsbrænder, »som er brent for, boer i kielderen, har boet i hellig Geistes Stræde, tæncker at ernære sig af sit forrige brug«. Fortegnelsen giver også et indblik i husejernes samfundslag og profession.

Den menneskealder, der er forløbet siden grundtaxten 1689, synes således ikke at have ændret strædets karakter. Det er den samme type middelstandsfolk som dengang, der ejer ejendommene – dog forekommer det, som om flertallet på den ene eller den anden måde

Kongens Nye Torv

Herr Sebastes Kirke

Store Strand

Lille Strand

Nye Canal

Vester Strand

har haft tilknytning til søen, og på grund af havnen og Nyhavns nære beliggenhed er det ikke mærkeligt, at søens folk følte sig tiltalt af at bo i nærheden af deres arbejde. Dog nævnes der blandt dem også en tårnvægter, en graver, en bager, en kleinsmed, en lysestøber, en brændevinsbrænder og en øltapper.

I anledning af det oldenborgske kongehus' 300 års regeringsjubileum, der i oktober 1749 fejredes med store festligheder overalt i hovedstaden, besluttede Frederik V at udparcellere den forholdsvis nyanlagte Amalienborg Have og excercerplads til bebyggelse. Den endelige plan hertil udarbejdedes af hofarkitekten Niels Eigtved. Midtpunktet i det ny kvarter blev Amalienborgs ottekantede plads, hvor fra Amaliegade og Frederiksgade udstråler. At det storstilede projekt ikke i alle enkeltheder gennemførtes efter Eigtveds forslag var ikke hans skyld, men alligevel blev Frederiksstaden, som denne bydel kaldes efter dens grundlægger, Frederik V, rokokoens fornemste monument i Danmark.

De store herskabelige ejendomme, der opførtes her, må imidlertid have dannet en mærkelig modsætning til de jævne borgerhuse i Strandstræderne. Af deres karakter giver Geddes kvarterplaner fra 1757 et udmærket indtryk, medens hans eleverede kort viser, hvorledes de har set ud.

Størstedelen af trekanten mellem Kongens Nytorv, Bredgade, St. Annæ Plads og Store Strandstræde optoges af Garnisons Kirke og dens kirkegård, der strakte sig dybt ind bag husrækkerne langs de to gader. Som det ses på kvarterkortet og også fremgik af fortegnelsen over dens beboere efter 1728, ligger på denne side Store Strandstræde ikke mindre end 26 ejendomme, af hvilke de 16 i hvert fald synes at nedstamme fra de »våninger«, der oprindeligt lå her.

En betragtning af det eleverede kort fra 1761 viser, at de fleste har været ganske tæt sammenbyggede, to etager høje gavlhuse. Sandsynligvis er det de samme »våninger«, som omtales i jordebogen 1668 og i grundtaxten 1689, idet heller ikke deres udseende modsiges, at de kan være bygget kort efter midten af 1600-tallet. Tilsvarende hustyper har der ligget på Store Strandstrædes modsatte side, men grundene her var gennemgående større

Kortet på de to foregående sider giver et indtryk af Store Strandstræde med nærmeste omgivelser. Kortet viser de hustyper, der prægede gaden omkring midten af det 18. årh. og matrikelskellenes beliggenhed. Den store grund mellem Store- og Lille Strandstræde, tæt ved den lille plads hvor de mødes, er De forenede Papirfabrikkers nuværende ejendom. Detail af Geddes eleverede kort 1761. (Stadsarkivet).

Collins gamle bindingsværksgård i Store Strandstræde, som blev nedrevet 1853 af konditor Grandjean, der i dens sted opførte den nuværende senempireejendom nr. 3. Maleri af Nordahl Grove. (Københavns Bymuseum).

og facaderne bredere. Kortet viser da også, at der på denne side kun fandtes 16 ejendomme, af hvilke hjørnegrunden ud til den lille plads for enden af de to stræder og nabogrunden, hvor De forenede Papirfabrikkers ejendom nu er beliggende, allerede dengang var meget store - den sidstnævnte, der var »Den Herre Zebaots Kirkes Danske Præste Residence«, bestod af et forhus ud til Store Strandstræde, hvorfra der også var indkørsel til den store gårdsplads og præstens have, et sidehus og et baghus ud til Lille Strandstræde.

Blandt de øvrige ejendomme var dog også et par »våninger« mage til dem, der lå på den anden side strædet. Medens disse kun var to etager høje, synes den øvrige bebyggelse at have bestået af treetages huse, mellem hvilke flere ser ud til at være bygget omkring 1730, da de har stor lighed med de såkaldte »ildebrandshuse«, selv om dette på den anden side ikke udelukker, de kan være ældre. Som disse har de midt over facaden en kvist med trekantsgavl med udragende hejseværk. I hvert fald et af dem har været opført af bindingsværk, da et lidt yngre billede viser, at det øverste stokværk har et tydeligt fremspring.

Kastes dernæst et blik på ejerlisten, er det i virkeligheden forbavsende få udsving, der har fundet sted siden 1728. Selv om de enkelte ejendomme i de mellemliggende år har skiftet ejer, er de imidlertid alle igen blevet erhvervet af folk af samme stand. Således forekommer der nu mellem dem en drejer, en lysestøber, en rebslager, en snedker, et par tømrersvende, et par skippere, en brændevinsbrænder og en øltapper, hvoraf nogle endog er »gengangere«. De eneste, der hævdede sig over dem, var præsten ved Garnisons Kirke og kancelliråd Jonas Collin, som ejede den store bindingsværksgård nr. 3 – ét hus fra Nyhavn – som der også var indgang til fra Bredgade. Dens historie er velkendt, og dens ejere kan med få undtagelser følges tilbage til begyndelsen af det 17. årh., da den tilhørte en vis Anders Hansen. Senere kom den i en possementmager Didrik Eigenhofs besiddelse, derefter ejedes den muligvis af den spanske gesandt Bernardino de Rebolledo, så af toldereren Johan Esmitt, der i 1666 solgte den til generalløjtnant Jørgen Bjelke. Ni år senere blev den købt af admiralitetsassessor Johan Pedersen Klein, hvis søn efter hans død ejede den til 1731, da den erhvervedes af køkkeninspektør Fr. Levin. Derefter tilhørte den en vis Tønnes Becher, så en stu-

diosus ved navn Abraham de Place, men solgtes 1743 til fabrikant Jonas Collin, hvis barnebarn ejede den til 1853, da den blev købt og nedrevet af konditor Grandjean, der i dens sted opførte den nuværende ejendom.

Facaden på den gamle bindingsværksgård i Store Strandstræde var to etager høj med en indgangsdør på midten, der sikkert har ført ind til M. C. Ottos kendte konditori, som lå i huset. I dets højre halvdel fandtes der en bred port, medens der i et par fag i dets venstre halvdel var indrettet en butik. »Det var dette hus – fortæller H. C. Andersen i »Mit Livs Eventyr« – der siden længe, til for få år siden, låe skjævt og kantet, en bindingsværks bygning i den anseelige gade (d.v.s. Bredgade); en gammeldags træaltan førte op til indgangen i første stokværk; det indre snevre gårdsrum havde sit kluntede trægalleri (d.v.s. sin svalegang) under det fremspringende tag, men ud til gaden selv bredte et gammelt lindetræ sine grene hen over gården mod den spidse gavl...«.

H. C. Andersen holdt meget af den gamle gård, der foruden hovedbygningen bestod af et par yngre sidehuse og staldbygninger, men han glemte tilsyneladende hurtigt sin sorg over dens nedrivning, for medens han i et digt havde givet udtryk for sin vemod over, at lindetræet måtte fældes, priste han den ny ejendom i et andet digt, han skrev til konditor Grandjeans rejsegilde lille-juleaftensdag 1853.

Medens det første lyder således:

Det gamle træ, o, lad det stå,
indtil det dør af ælde;
så mange ting, det husker på,
hvad kan det ikke melde;
vi det så fuldt med blomster stå,
de friske grene hælde;
det gamle træ, o, lad det stå,
det må I ikke fælde.

anslår det næste en hel anden tone:

Fra gammel tid en gård her stod,
nu er den »gamle minder«.
Men på dens grund, og den er god,
en ny man oprejst finder.
Vi rejste den med krandsen på,
vi til dens fest os samle;
Den nye gård! Gid lykken må
boe her som i den gamle.

Men det var ikke blot lykken, der trivedes i den gamle gård. Det idylliske bindingsværkshus rummede også romantiske minder. En sten med et våben, der nu er indmuret på den ny ejendom, var oprindeligt anbragt på den nedrevne gårds facade ud til Store Strandstræde. Våbnet er den spanske greves, Bernardino de Rebolledos. Fra 1648-59 var han sit lands gesandt i Danmark, og det fortælles, at han benyttede gården som landsted.

Jonas Collin, der erhvervede gården i 1743, var som hele slægten en meget driftig mand. Som ung var han indvandret fra Vardeegnen til København, hvor han arbejdede sig frem som forretningsmand og lotteriinspektør. I 1758 udnævntes han til kancelliråd, og i 1766 meddeltes det i »Danmarks Handelsspejl«, at han »fører vixelhandel og norske kommissioner og er inspektør ved det kgl. alene privilegerede lotteri«. Han var også sammen med overkrigskommissær Alexander Ross ejer af en tobakspibefabrik i Brøstes nuværende gård, Overgaden oven Vandet 8-10 på Christianshavn, ligesom han på Frederiksberg ejede en klædefabrik. Hans søn Niels Collin, der ligeledes var forretningsmand og lotteriinspektør, arvede gården i Store Strandstræde, som han ved sin død i 1797 efterlod til H. C. Andersens velynder, den senere geheimekonferensråd Jonas Collin, hvis store indsats og betydning på næsten alle områder, ikke mindst som medlem af direktionen for Det kgl. Teater, dog ikke skal nærmere omtales her.

I den ejendom, som konditor C. F. B. Grandjean, der i 1841 havde overtaget Ottos konditori, rejste på tomten af hans gamle gård, indrettede han sit konditori, som snart blev et af Københavns mest søgte. I det hele taget var Grandjean en meget foretagsom mand. Under Orla Lehmanns fængselsophold i 1842 skal han således have solgt brystsukker, som var indpakket i et stykke papir med den populære politikers portræt – noget helt nyt dengang – og ved Vestervold indrettede han sig et ishus, så han også som den eneste konditor i byen om sommeren kunne forsyne sine gæster med is. I ejendommen ligger nu »Bodega Els« og Sundorphs bekendte tehandel.

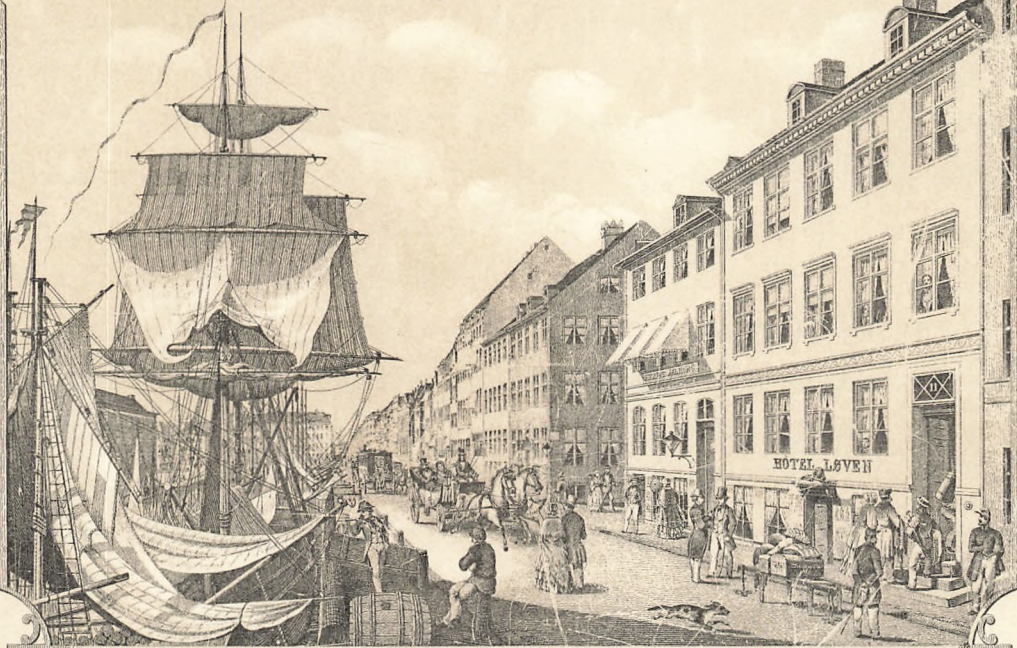
Naboejendommen på hjørnet af Kongens Nytorv, der i almindelighed er kendt som »Kannevorffs Hus«, var oprindeligt bygget omkring 1668 af den tidligere nævnte stenhugger

Strandstrædernes beliggenhed ved Nyhavn og det pulserende liv langs kajerne har utvivlsomt virket dragende på beboerne i nærheden, blandt hvilke, der som i Store Strandstræde, var mange »søens folk«. Denne reklame fra et af de hoteller, der lå i Nyhavn, giver et udmærket indtryk af livet i dette havnekvartier og af de mange forskellige og fornøjelige typer, som færdedes her omkring midten af forrige århundrede. (Københavns Bymuseum).

HÔTEL LØVEN

foret for Ericus

Kjøbmand Laur. H. Jahnsen's Regning.

lige over for Botanisk Have ved Charlottenborg Slot
 i Nærheden af:
 Kongens Nytorv, det Kongl. Theater og Casino, samt Landingspladsen for Dampskibe,
 ligeledes tæt ved de russiske Dampbade.

Laur. H. Jahnsen

Get hôtel, bien situé et supérieur.
 ment arrangé, contenant 25 grandes
 et petites chambres, bien garnies de
 toutes commodités, trouvera sa
 meilleure recommandation par sa
 propreté, la modicité de ses prix
 et la promptitude du service.

The above establishment, exte-
 riorly situated and fitted up with
 superior accommodations, contain-
 ing 25 well furnished rooms, as
 well large as small, offers to the
 public the advantages of great
 cleanliness, cheapness and rea-
 dy attendance.

Dette
 velbetjegnede og fortrinlig indrettede
HOTEL
 paa 25 smaa og store
 ordnede og bekvemmelige
 værelser sig med
 Proprietet, Billighed og god Opvartning.

Detta väl betjände och ut-
 märkt arrangerade Hotel,
 med 25 små och stora väl
 försedda rum, recomman-
 derar sig, genom sin propri-
 eté, sitt billiga pris och en
 god betjening.

Dieses wohlgelegene und vor-
 züglich eingerichtete Hotel, mit
 25 kleinen und grossen hübsch
 möblirten Zimmern, empfiehlt
 sich durch seine Sauberkeit,
 Billigkeit und prompte und
 gute Aufwartung.

KJØBENHAVN

Jens Andriisen Wulff, sandsynligvis i stedet for det hus, han tyve år tidligere havde fået skøde på. Ellers vides om ham kun, at han i 1661 af Frederik III fik udvirket nogle privilegier for billed- og stenhuggere. Hans hus skal være brændt i 1730 og derefter være genopbygget af den kendte urtekræmmer Niels Tietken. Sin nuværende skikkelse fik huset mellem 1782 og 90 af isenkræmmer Andreas Lorentz Prom. I 1836 blev det købt af lærredshandler Lars Kannevorff, og i tre generationer tilhørte det nu denne slægt.

I genbohuset på det modsatte hjørne af Nyhavn, hvor den kendte damefrisør P. V. Grantzau nu har sin salon, indrettedes i fyrrene i forrige århundrede byens første blomsterhandel. Omkring 1900 havde dampskibsselskabet »Thingvalla« sine kontorer her, senere Cunard-linien, men uanset, hvad det har været anvendt til, har der siden 1776 i kælderen været vinhandel. Da den for henved 200 år siden etableredes i huset, havde dette imidlertid en ganske anden skikkelse end i dag. Det bestod da endnu af to ejendomme, som først 1778 forenedes for omkring 1800 at få sit nuværende udseende.

Efter de store nedrivninger i begyndelsen af dette århundrede, da de interessante og pittoreske småhuse, der kantede den nedlagte kirkegård ved Garnisons Kirke, blev brækjernets bytte, og arkitekten Aage Langeland-Mathiesen i deres sted opførte de nuværende store ejendomme, er det nu den modsatte side af Store Strandstræde, der har størst interesse. De få ældre huse, der ligger ved siden af konditor Grandjeans tidligere gård, er nemlig i deres isolerede tilstand i den forbindelse kun at betragte som et sørgeligt mindesmærke over dem, der er forsvundet.

Tabet af disse er så meget mere beklageligt, som Store Strandstræde ligeså lidt som i 1728 berørtes af byens anden store brand 1795 og af Københavns bombardement 1807. Blandt de huse, der blev nedrevet i begyndelsen af dette århundrede, var således adskillige, som, hvis de havde eksisteret i dag, ville kunne have bidraget til at udvide vort kendskab til byens og kvarterets udvikling i slutningen af 1600-tallet, for selv om de tilsyneladende først så ud til at være bygget omkring midten af forrige århundrede, er der dog ingen tvivl om, at flertallet af dem stammede fra tiden omkring Kongens Nytorvs anlæg. De nettede senempire-

»Det Waagepetersen'ske familiebillede«. Familien er forsamlet i dagligstuen, der er udstyret med smukke senempiremøbler. I sofaen sidder fru Albertine Waagepetersen. Ammen til højre præsenterer familiens yngste medlem. Maleri af Wilhelm Marstrand 1834. (Statens Museum for Kunst).

JULIUS AAGAARD'S
UHR-ETABLISSEMENT **ST. STRANDSTRÆDE N° 7**

Ihr Etablissement
 af
JULIUS AAGAARD
 St. Strandstræde
 N° 7.
 Lager af Guldsolv-Herre-
 &
 Dame Uhre samt Pariser og
 Schwartzwalder Uhre.

MONTRES ET
PENDES
 en tous genres

WATCHES AND
CLOCKS
 of every description.

Lithographie
 &
STENTRYKKERI
 samt
 Graveur Inst.
C. F. AAMODT,
 St. Strandstræde N° 7.
 Udfører Visit & Adressekort
 Regninger & Vexelblanketter
 Breve, Priis-Couranter, Etiquetter
 Maskin-
 og andre Tegninger e. t. c.
 Signeter, Stempler, Dørplader, o. s. v.
 Oplag af Etiquetter, Blanketter
 Courto Couranter
 Bro Papirer e. t. c.
FABRIK og UDSALG af
BROEERMONSTRE

C. F. AAMODT'S
ST. STRANDSTRÆDE N° 7 **Stentrykkeri, KJÖBENHAVN.**

Store Strandstræde nr. 7. Det smukke lithografi fra reklamens barndom omkring midten af forrige århundrede viser ikke blot, at to så forskelligartede virksomheder som en urmager og et stentrykkeri udmærket kunne være fælles om en reklame, men det giver også et lille indtryk af selve ejendommen med dens karakteristiske senempirestukkaturer. (Københavns Bymuseum).

facader, der præger sydsiden af Store Strandstræde, røber i virkeligheden heller intet om disse bygningers sande alder, der sikkert for fleres vedkommende kan anslås til mellem 250 og 300 år. Bolignød og modeluner har ændret deres oprindelige udseende. Spidse kvistgavle er blevet erstattet af et fuldt stokværk, og på nogle er der yderligere blevet påbygget en ekstra etage. De tætsiddende vinduer, som mange af dem har, kunne desuden tyde på, at deres facader ved opførelsen har været af bindingsværk, og først senere er blevet omsat i grundmur. Om dette også har været tilfældet med det kun tre fag brede hus, nr. 7, der er en af de få ældre ejendomme på Store Strandstrædes nordside, er måske tvivlsomt, men at det er betydelig ældre, end dens senempirestukkaturer lader formode, er sikkert. Når den nævnes her, skyldes det imidlertid ikke så meget dens alder og udseende, som fordi den er afbildet på en sirlig og nydelig reklame fra omkring 1850. I stueetagen, hvis almindelige vinduer er erstattet med de på denne tid meget moderne store butiksruder, ligger Julius Aagaards bekendte urforretning, men desuden husede ejendommen C.F.Aamodts »Lithographie og Steentrykkeri«, som har udført det fælles reklametryk for de to virksomheder.

De ejendomme, der ligger på den modsatte side gaden, har dog nu, som sagt, større betydning. Huset på hjørnet af Nyhavn er allerede omtalt. Blandt de andre er der måske grund til særlig at fremhæve nr. 10, hvor »Kgl. Hofbager Olsen«s navn tidligere prangede over porten. Skønt ombygget 1778 kan det dog stadig ses, at det er opført over samme læst som »ildebrandshusene«. I 1846 blev det købt af bagermester C. L. Olsen, der året efter oprettede sit fine franskbrøds bageri med svende, som indforskredes fra Wien. I 1852 udvidedes bageriet med naboejendommen, og i 1864 udnævntes C. L. Olsen til hofbager. Efter hans død året efter blev forretningen videreført af hans søn J. L. W. Olsen, der yderligere udvidede den ikke blot med det tilstødende hus nr. 12, som er det samme nummer, som den i 1852 tilkøbte ejendom har, men også med det tidligere sukkerhus i Nyhavn 11, der blev bygget sammen med hans andre ejendomme. Skønt nr. 12, hvor »Ilwo«, der er bageriets navn i dag, nu er een ejendom, er det let at se, at den består af to tre fag brede huse, der sikkert har fået deres nuværende skikkelse, da hofbager Olsen 1880 erhvervede det sidste.

De andre småhuse på denne side gaden, som har bevaret deres oprindelige størrelse og kun i årenes løb har fået ny facade, er der ikke meget at fortælle om – stedse har de været hjemsted for jævne solide borgere, der har sat pris på at bo centralt og nær havnen.

Kun een ejendom skal endnu omtales. Strædets største og mest anselige, De forenede Papirfabrikker's domicil, vinhandlerslægten Waagepetersens tidligere gård nr. 18, der foruden forhuset og sidehuset består af et baghus ud til Lille Strandstræde, der oprindeligt var indrettet til pakhus.

Selve ejendommen var, som nævnt, omkring midten af det 18. århundrede præstegård til Garnisons Kirke. I 1775 blev den tilskødet vognmand Jens Krogh, der i 1792 solgte den til murmester J. M. Quist, der utvivlsomt erhvervede den i spekulationsøjemed for ved dens nedrivning at kunne opnå en bedre udnyttelse af den store grund.

Inden for voldene var der da som følge af befolkningens vækst – der på knapt tyve år steg fra 80.000 i 1769 til over 90.000 i 1787, hvilket efter datidens forhold må betragtes som en meget stor stigning – en uhyggelig mangel på boliger. Huset i Store Strandstræde, der blev opført 1792-93, bødede dog kun lidt herpå. Men til gengæld skænkede Quist hovedstaden en fornem nyklassisk gård. Selv ejede han den til 1808, da den blev købt af kaptajn og vinhandler Lorenz Petersen, hvis søn, hofvinhandler, etatsråd Chr. Waagepetersen ved sine musikalske soiréer skabte dens berømmelse.

En af dens første beboere var ingen ringere end den da nyudnævnte statsminister, greve C. F. Reventlow, der i 1798 flyttede ind i Quists nye gård, hvor han sikkert har disponeret over den lejlighed på 1. sal, der senere blev vinhandler Waagepetersens privatbolig. Også i dennes ejertid husede gården et par kendte københavnere. Fra 1812-14 således lægen, etatsråd, professor Fr. L. Bang og fra 1822-24 kapelmester Claus Schall, der i øvrigt er afbildet på Marstrands maleri fra 1834 af »Et musikalsk aftenselskab« i det Waagepetersen'ske hjem, som senere vil blive nærmere omtalt.

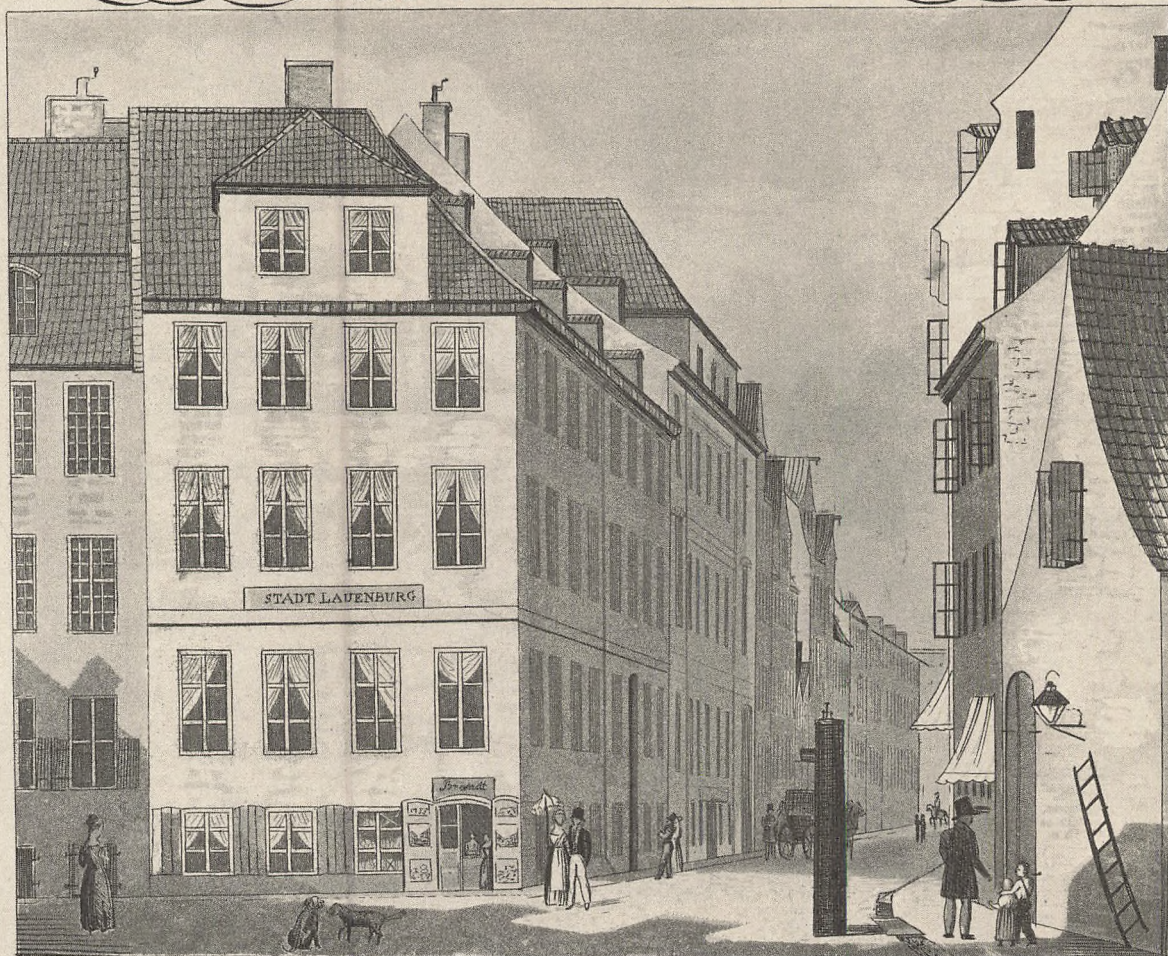
Kun 22 år gammel havde Chr. Waagepetersen i 1808 etableret sig som vinhandler i husets kælder, og da han to år senere blev medlem af »Det kgl. københavnske Skydeselskab«, lod han

»Et musikalsk aftenselskab« i Waagepetersens hjem. I salen, der endnu er bevaret i sin gamle skikkelse og benyttes af Papirfabrikkernes salgsafdeling, ses ved flyglet komponisten C. E. F. Weyse; midt i billedet Christian Waagepetersen med sin cello og sønnen Mozart med sin violin. Maleri af Wilhelm Marstrand 1834. (Frederiksborg).

Stadt Lauenburg

in COPENHAGEN,
Grosfe Strandstrasse N°.78.

Christian Bistrup

»Hotel Stadt Lauenburg«, nu »Hotel Victoria« mellem Store- og Lille Strandstræde, der nu tilhører De forenede Papirfabrikker, er ved siden af »Den Waagepetersen'ske Gård« en af kvarterets mest karakteristiske ejendomme. Pumper, som den, der ses på denne reklame, var endnu i 1840'erne meget almindelige på de københavnske gader. (Københavns Bymuseum).

i stolthed over sin blomstrende forretning vinkælderen med dens mange fade gengive på sin smukke skydeskive. Med sin hustru Albertine, »en from, blid, retskaffen kone og mine børn – som han har sagt – den bedste moder«, levede han i et lykkeligt ægteskab, som Wilh. Bendz maleri fra omkring 1830 af ham og hustruen og to af deres børn i hans arbejdsværelse viser.

Nogle år senere malte Wilh. Marstrand det kendte familiebillede på Kunstmuseet. Familien er forsamlet i dagligstuen. Fruen sidder ved siden af det ovale mahognibord i en senempiresofa omgivet af sine børn, medens en for velstående hjem typisk amme i sjællandsk bondepigedragt halvt med ryggen til præsenterer familiens yngste medlem for tilskueren. Billedet udstråler den hyggelige atmosfære, som var karakteristisk for det Waagepetersen'ske hjem, og som man også får et indtryk af i det berømte billede på Frederiksborg af »Et musikalsk aftenselskab«, som Marstrand malte 1834.

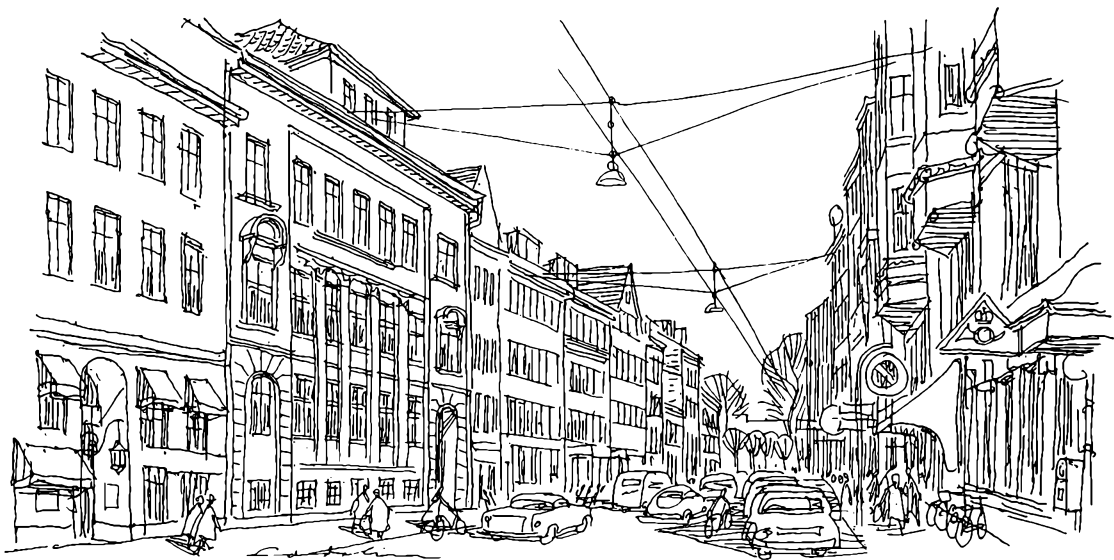
Midt i »salen« ses Christian Waagepetersen med sin cello ved siden af sønnen Mozart, der spiller violin, medens komponisten C. E. F. Weyse sidder ved flyglet til højre. Blandt de øvrige tilstedeværende er komponisten I. P. E. Hartmann og kapelmestrene Claus Schall og Holger Paulli. I dagligstuen, som døren i baggrunden står åben ind til, sidder de øvrige gæster og familiens kvindelige medlemmer og lytter til instrumenternes skønne toner.

Efter Waagepetersens død 1840 efterfulgte hans søn Mozart Waagepetersen faderen som chef for det kendte vinhandlerfirma, men som den gode samfundsborger han var, gjorde han tillige tjeneste som kaptajn i livjægerkorpset. Sit hjem havde han først ligesom sin forretning i gården i Store Strandstræde, men af hensyn til sin søn Gaston Waagepetersens helbred, erhvervede han 1853 på Østerbrogade ud for Sortedamssøen den tidligere Tuttein'ske villa Rosendal, hvis jorder han senere udstykkede. Tværs gennem haven anlagdes således den nuværende Slagelsegade. Sin musikinteresse bevarede han usvækket gennem årene, men efterhånden lagde den så meget beslag på hans tid, at forretningen led derunder, og ved hans død 1885 var hans formue gået tabt.

I 1825 havde Christian Waagepetersen fået skøde på gården i Store Strandstræde, og ved hans død 1840 var den blevet udlagt til sønnen Mozart Waagepetersen, der i 1873 solgte

den til ritmester Hannibal von Sehested. I 1888 erhvervedes den af arkitekt Rogert Møller og bogholder Sophus Dahlberg, men overtoges året efter af De forenede Papirfabrikker. Disse ejer også det hyggelige hjørnehus ved Lille Strandstræde, der nu er kendt som »Hotel Victoria«. Hotel har her været i mere end 120 år, for det ses på en reklametegning fra 1840'erne, hvor dets navn er »Hotel Stadt Lauenburg«. Billedet har også på anden måde interesse for os, da det viser, at der ud for gavlen på Garnisons Kirkes nu nedrevne ligvognsskur midt på Store Strandstræde stod en pumpe, hvor beboerne i de omliggende huse, inden byens første vandværk ved Studiestræde blev taget i brug 1859, sikkert flittigt har forsynet sig med vand til deres husholdning.

Det lille anlæg, der nu ligger foran hotellet med billedhuggeren Otto Evens bronzegruppe fra 1859 af »En fisker, der lærer en dreng at spille på fløjte«, adskiller i vore dage Store- og Lille Strandstræde fra hinanden, og den sidste ejendom i Store Strandstræde, der endnu skal nævnes, bliver arkitekten Kr. Varmings smukke præstegård, der 1925 blev bygget ved siden af Garnisons Kirke på hjørnet af St. Annæ Plads.

Litteraturhenvisninger: Foruden de i teksten nævnte værker er benyttet følgende kilder: Dansk Biografisk Leksikon. Weilbachs Kunstnerleksikon. Københavns Diplomatarium I-VIII. O. Nielsen: Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse I-VI, 1877-92. Vilhelm Lorenzen: Håndtegnede kort over København 1600-1660, 1930. Vilhelm Lorenzen: Håndtegnede kort over København 1660-1757, 1942. København, før og nu, bind III, 1947. Steffen Linvald, Ernst Mentze og M. Friis Møller: Danmarks hovedstad. Fra landsby til storby, 1948. Steffen Linvald: Sophie Amalienborg og Dronningens Have, 1958. Axel Kjerulf: Omkring Nyhavn og Kongens Nytorv, 1962. Louis Bobè: Operahusets Brand paa Amalienborg den 19. April 1689, 1889. Steffen Linvald: Vandringer i København, 1961. Kraks Vejviser: Minderige Huse, 1922.

Steffen Linvald: Store Strandstræde i fortid og nutid er udsendt af Aktieselskabet De forenede Papirfabrikker i anledning af selskabets 75 års jubilæum 1. marts 1964. Bogen er tilrettelagt og trykt hos F. E. Bording A/S på matglittet træfrit overfladelimet offsetpapir 107, 150 gr. med illustrationerne trykt i offset og teksten i bogtryk. Det offsettrykte overtrækspapir er Silkoomslag 672, 125 gr. Teksten er sat med 14 punkt Monotype Baskerville. Bogbinderarbejdet er udført af Anker Kysters Eftf.

Omslagsillustration: Pragtvase med prospekter af gården i Store Strandstræde og villa Rosendal på Østerbro, skænket Mozart Waagepetersen af livjægerens officerskorps på hans sølvbryllupsdag den 17. december 1867. (Københavns Bymuseum).

Forsatsillustration: Medens v. Wijcks prospekt fra 1611 kun giver en svag forestilling om terrænets karakter udenfor den middelalderlige Østerport på nutidens Kongens Nytorv, giver Allards prospekt fra omkring 1640 derimod et udmærket billede af dets skikkelse på denne tid. Således viser det ikke blot den lange reberbane ved nutidens Kongens Nytorv, men også det islandske kompagnis reberbane, der lå parallelt med kysten nordøst for denne, og yderst til højre toldboden, som i 1628 af Christian IV flyttedes ud omtrent på den plads, hvor den ligger i dag. (Københavns Bymuseum).

Titelillustration: Udsigt over Kongens Nytorv ca. 1865. Til højre bag Charlottenborg skimtes Store Strandstræde og Kannevorffs Hus.

Der alte Kourak

Onse Lieve Vrouw

S. Nicolaas kerck

S. peter
Heilige geest kerck

9.17th Decbr.
1842. 1867.